

Рахманов М.А.

*студент гр. Юм-31 юридичного факультету
студент Сумського державного університету*

ВИДИ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Правопорушенням законодавчо визнається будь-яке діяння, що порушує норми права. У сфері зовнішньоекономічної діяльності, як і в інших сферах, правопорушення мають досить широкий спектр втручання у регульовані правом суспільні відносини. Проаналізувавши практику та думки авторів, що досліджували правопорушення у сфері ЗЕД слід відмітити, що вони вчиняються: при здійсненні експортно-імпортних операцій; при здійсненні бартерних операцій; при здійсненні операцій з давальницькою сировиною; шляхом завищення чи заниження собівартості продукції; шляхом ухилення від сплати податків; шляхом вчинення протиправних операцій з валютою та відмивання капіталу.

На сучасному етапі правопорушники, маючи вже певний досвід протиправної діяльності, ефективно використовують існуючі недоліки чинного законодавства та неузгодженість дій державних органів, які здійснюють контроль за проведенням суб'єктами підприємництва зовнішньоекономічних операцій для приховування валютних надходжень та ухилення від сплати податків.

Науковці та практичні працівники в даній сфері вважають, що першопричиною, яка дає змогу незаконно вивозити валютні та матеріальні цінності за кордон і у такий спосіб ухилятися від сплати податків (як резидентами, так і нерезидентами України), є низький рівень обміну інформацією між державними органами, насамперед тих, на кого покладено контроль за здійсненням зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів й у першу чергу на регіональному рівні. Ухилення від сплати податків розпочинається з порушення ними Законів України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», Цивільного, Митного, Податкового кодексів України.

У експортній діяльності учасників ЗЕД досить часто допускається таке правопорушення як укладання договорів з фіктивними зарубіжними фірмами і поставка продукції згідно цих договорів. Суть цього способу полягає в тому, що суб'єкт ЗЕД підшукує за кордоном осіб, яким доручає знайти збанкрутіле підприємство або створити фіктивну фірму, з якою укладається договір на поставку матеріальних цінностей або проведення інших операцій. Після

здійснення цього виручена валюта присвоюється, а псевдопідприємці-партнери «потерпілого» експортера зникають.

Досить поширеним видом адміністративних правопорушень при експортних операціях у сфері зовнішньоекономічної діяльності є демпінг та псевдодемпінг. Суб'єкт ЗЕД, який замишляє здійснити таку операцію, домовляється з закордонним покупцем про оформлення двох різних договорів по одній і тій же операції. У контракті, за яким експортер відпускає продукцію зарубіжному покупцю, зазначається низька ціна; у контракті, за яким зарубіжний партнер враховує ці цінності, вказується реальна, більш висока ціна, за якою покупець фактично придбав ці цінності. Цей варіант контракту є основою для виплат експортеру або його представнику за поставлені цінності реальної їх вартості. При таких зловживаннях створюється у експортера неврахована частина валюти, яку він з допомогою покупця перераховує на свій рахунок, чи рахунок підставної псевдофірми, а після того вилучає її і привласнює. Якщо такі операції здійснюються постійно і в значних об'ємах, то суми прихованої валюти можуть бути колосальними.

При імпорті, правопорушення вчиняються за аналогічною схемою, що і при експорті лише з тією різницею, що «імпортер» нічого не імпортує або ж поставляє незначну кількість, а отримує валюту за фіктивну поставку «продукції», як правило, з передоплати. Отримані кошти діляться між учасниками змови. Збитки лягають на підприємство.

Одним із видів адміністративних та фінансових правопорушень в зовнішньоекономічній діяльності є правопорушення при бартерних операціях.

Бартерна операція у галузі зовнішньоекономічної діяльності як вказано у законі «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» – це один з видів експортно-імпортних операцій, оформлених бартерним договором або договором зі змішаною формою оплати, яким оплата експортних (імпортних) поставок частково передбачена у натуральній формі між суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України та іноземним суб'єктом господарської діяльності, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, роботами, послугами у будь-якому поєднанні, не опосередкований рухом коштів у готівковій або безготівковій формах.

Правопорушення при здійсненні бартерних операцій в зовнішньоекономічній діяльності аналогічні тим, що вчиняються при експортно-імпортних операціях. Найбільш поширеним з них є нерівноцінний обмін товарами, заниження ціни на експорт і завищення на імпорт, приховування валютної виручки та деякі інші.

Ухилення від сплати податків у сфері зовнішньоекономічної діяльності,

як констатує ряд авторів і це стверджує практика, є найбільш поширеними правопорушеннями. До них можна віднести:

- приховування валютної виручки за кордоном при експортно-імпортних операціях;
- незаконне відшкодування із бюджету податку на додану вартість;
- приховування імпорту у вигляді транзиту через митну територію України;
- оформлення фіктивних документів про участь у діяльності іноземних інвесторів.

Сутність ухилення від сплати податків шляхом представлення фальшивої інформації для повернення із бюджету податку на додану вартість полягає в тому, що суб'єкти підприємницької діяльності з ціллю отримання грошових коштів з бюджету надають фіктивні документи про проведення господарських операцій і виникнення права на компенсування податку на додану вартість з бюджету.

Ухилення від сплати податків шляхом приховування імпорту у вигляді транзиту через митну територію полягає у наступному. Товар відправляється за адресою підприємства-резидента його ж транспортом і ввозиться на територію України контрабандним шляхом. Як правило, для цього використовується автомобільний транспорт. Для приховування факту незаконного ввозу товару може складатися пакет фіктивних документів про перевіз товару по території України.

Одним із способів ухилення від сплати податків є оформлення фіктивних документів про участь в діяльності підприємства іноземних інвесторів. У таких випадках суб'єкт – правопорушник України реєструє фіктивні документи про те, що засновником спільного підприємства є іноземний суб'єкт, який інвестує у це підприємство свою валюту. Відповідно до законодавства таке підприємство на певний строк звільняється від сплати податків. У такий спосіб правопорушник не тільки ухиляється від сплати податків, але й приховує за кордоном валюту, мовби виплачену за частину товару іноземному «інвестору», повертає як нову «інвестицію» у свою фірму, а валюту, яка акумулюється за кордоном, переводить на свій особистий рахунок.

У зв'язку з масовим відтоком капіталу за кордон і значними збитками держави за погашення кредитів, отриманих резидентами в іноземних банках та інвестицій, Президентом України був прийнятий Указ «Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства», який врегулював порядок отримання кредитів і позик у іноземній валюті. Відповідно до цього Указу ДПА України видала наказ, у

якому регламентовано Порядок застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства.

Основними засобами привласнення і відмивання валютних коштів є різного роду протиправні дії з заключенням договорів з фінансовими іноземними фірмами, навмисне доведення свого підприємства до банкрутства і оголошення про неможливість погашення боргу, а також банківські махінації, які дають можливість привласнити ці кошти, та ті способи, котрі були розглянуті вище.

Вказані види правопорушень, що вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності завжди не є обґрунтованими, вони вдаються до трансформації у зв'язку зі зміною соціальної та економічної ситуації. Це лише ті види, які вже виявлені правоохоронними органами і відносно яких напрацьовані певні тактичні заходи щодо протидії їх вчиненню.

Література

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч. У двох томах: Том 2. Особлива частина / [Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін.]. - К.: Юридична думка, 2005. - 624 с.
2. Храмов В.О., Бовірук Ю.А. Зовнішньоекономічна політика: Навч. посіб. / В.О. Храмов, Ю.А.Бовірук. – МАУП, 2002. – 264 с.
3. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 № 351-XIV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/351-14>
4. Фомішін С.В. Правові основи міжнародно-економічної діяльності / С.В.Фомішин. – ТОВ Конзор. – 2009. – 454 с.

Рахманов, М.А. Види правопорушень, що вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності [Текст] / М.А. Рахманов // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 68-72.